Мугалимдин статусу жонундо

Кыргыз Республикасынын Мыйзамы

I глава Жалпы жоболор

1-статья Мугалимдин статусунун мазмуну

Педагогдук иштин шарттары жана мунозу мугалимдин статусунун мазмунун аныктайт,ал мугалимдин укуктарын,милдеттерин жана жоопкерчилигин,о.э аларды ишке ашыруунун кепилдиктерин камтыйт

Мугалим КРнын Конституциясында белгиленген баардык укуктардан жана эркиндиктерден пайдаланат.

2-сатья Мугалимдик статуска ээ болгондор

КРнын жана башка ар кандай олконун зарыл болгон педагогикалык билимге жана тиешелуу квалификацияны жогорулатуучу тийиштуу кайра даярдыктан жана аттестациядан откондон кийин мектептердин,мектепке чейинки ,мектептен тышкары билим беру мекемелеринин педагогикалык кенешинин чечими боюнча педагогдук иш жургузуу укугу берилет

Квалификациясынын жетишсиздигине жана окуу тартип ишинини принциптерине сыйбаган адепсиз аракеттерине байланыштуу мугалимди статусунан ажыратуу КРнын Мыйзамдарына ылайык жургузулот

3-статья Мугалимдин статусу жонундо мыйзамдар

КРнын мугалимдин статусу жонундо мыйзамдары КРнын Коститутциясынын,КРнын «Билим беру жонундо»мыйзамынын жоболоруна негизделет жана ушул мыйзамдан жана мугалимдин укуктарын,милдеттерин жана жоопкерчилигин аныктаган КРнын башка ченемдик укуктук актыларынан турат

4-статья Мугалимдин педагогдук ишинин принциптери

Мугалимдин ишинин негизги принциптери:

-окуучуну окутууга,тарбиялоого,онуктурууго жекече багытталган мамиле

-окуучунун укуктары жана эркиндиктерин улуттук маданий каада-салттарга урмат корсотууну камсыз кылган окутуунун жана тарбиялоонун гумандуулук мунозу

-жалпы адамзатка таандык моралдык принциптерди жана адеп –ахлактык доолотторду жактоо

-окуучуларга алардын жынысы, этникалык теги, тили, диний ынанымы боюнча туздон- туз же жекече же коомдук муназдогу кандайдыр бир башка шарттарда жана жагдайлар боюнча туздон- туз тымызын же кыйыр басмырлоого укуктарын чектоого жана артыкчылык беруугo жол бербоо.

-окуучуларды мекенди суйуу, жогорку жарандуулук эл достугунун духунда тарбиялоо.

-билим беруунун жолун жолдоочулугу

-педагогикалык иштин уюштуруу усулдарын жана формаларын эркин тандап алуу.

-окутуу жана тарбия беруу принциптеринин биримдиги

-илимдин ,техниканын жана маданияттын эн сонку жетишкендиктеринин негшизинде оз билимин оркундотуу

-окучулар жана алардын уй-булолору мене тыгыз байланыш

-балдар жана жаштар бирикмелери Эмгек жамааттары ,О.э КРнын мыйзамдарында тыюу салынбаган булл ишке таламдаш мамалекеттик жана мамлекеттик эмес уюмдар менен кызматташтык болуп саналат

II-глава Мугалимдин укуктары

5-статья Мугалимдин кесиптик ишиндеги укуктары

Мыйзамда аныкталган зарыл билими жана тийиштуу педагогикалык квалификациясы бар адамдар улутуна ,жынысына ,тилине,социалдык тегине жана туткан динине карабастан педагогикалык иш жургузууго укуктуу

Мугалим*:*

-мамлекеттик билим беруу стандартына ылайык келген жана билим берууну мамалекеттик башкаруунун борбордук органы бекиткен окуу прграммалары окутуу формаларын жана усулдары,окуу китептерин жана окуу куралдарын эркин тандап алууга ;

-жаны автордук программаларды,окуу китептерин жана окуу куралдарын иштеп чыгууга катышуу

-новатордук усулдарды жана ыкмаларды тузууго жана пайдаланууга илимий педагогикалык эксперимент жургузууго алдынкы педагогикалык тажрыйбаны ишке ашырууга

-педагогикалык иште новатордук усулдарды жана ыкмаларды тузгондугу жана жайылткандыгы учун сыйланууга

-КРнын мыйзамдарында белгиленген тартипте жекече педагогдук иш жургузууго

-категорияны жогорулатуу максатында моонотунон мурда аттестацияланууга

-белгиленген тартипте 5жылда 1жолудан кем эмес квалификациясын жогорулатып туруугa

-жашы жетпегендердин укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоого укуктуу

Мугалим КРнын эмгек кодексинде жана КРнын мыйзамдарында белгиленген ченемдерге ылайык оз ишин башка иш менен айкалыштырып иштоо укугунан пайдалана алат

Мугалим мектепти башкарууга катышууга укуктуу

Мугалимдин кызмат абалынын туруктуулугу ал мектепте билим беруу тутумун уюштуруу толук же жарым жартылай озгортулгон учурда да кеплдикке алынат

6-статья

Мугалимдердин ар намысын жана кадыр-баркын коргоо

КРнын же башка олконуну жараны катары мугалимдин ар-намысын жана кадыр-баркын коргоо кепилдикке алынат

Мугалимдин кесиптик ишмердигин инспекциялоо жана контролдоо тутуму анын эркин чыгармачылык демилгесине чектоо киргизбоого тийиш аттестациянын журушундо жана башка учурларда мугалимдин ишине баа беруу калыстык менен жургузулууго жана мугалимдин озуно маалымдалууга тийиш

Мугалимдин ишин аттестациялоо,инспекциялоо жана контролдоо тартиби билим беруунун мамалекеттик башкаруу борбордук органы иштеп чыккан жана бекиткен жоболор менен жонго салынат

Жалпы билим беруучу мектептердин,мектепке чейинки жана мектептен тышкаркы билим беруу мекемелеринин мугалимдери алардын кесиптик ишине байланышпаган айыл чарба жана башка жумуштарга тартууга жол берилбейт

Окуучулардын ата-энелери озунун мунозу боюча мугалимдик кесиптик милдетине кирген маселелерине жуйосуз кийлигишууго укуксуз

7-статья

Материалдык жактан камсыз болу укугу

Мугалимдин кызмат акысынын олчомундо аныкталган тартипте жана КРнын «билим беруу жонундо»мыйзамы билимин педагогикалык стажын эске алуу менен аттестацияныны жыйнтыгына жараша бирдей тарифтик сетканын(БТС)негизинде белгиленген

Мугалимдин кызмат акысы финансы жылына (12-ай)эсептелет

Жергиликтуу башкаруу жана оз алдынча башкаруу органдары жергиликтуу бюджеттин эсебинен ар бир категориянын чегинде мугалимдин кызмат акысына кошумчаларды белгилеши мумкун

Мектептер камкорчулук кенеш менен макулдашуу боюнча жана КРнын мыйзамдарына ылайык оздук демоорчулук каражаттардан мугалимдерге кошумча жана кошуп толдоону оз алдынча белгилей алат

Мугалимдин кызмат акысынын олчому бирдиктуу тарифтик сетканын баштапкы (нолдук)олчомунун озгорушун эсепке алып мезгил-мезгили менен кайра каралат

Мамлекет мектептердин мугалимдерине жана жетекчилерине республикалык бюджеттен айлык акыны жыл ичинде толук толомду оз убагында толоп беруунu камсыз кылат

Бийик тоолуу жана алыскы айылдык райондордо иштеген мугалимдерге КРнын окмоту белгилеген тартипте женилдиктер жана айлык акысына кошумча толоолор каралат

КРнын мыйзамдарында каралбаган мугалимдин айлыгынан кармап калууларга тыюу салынат

Мектеп окуучулардын тандоосу боюнча факультативдик сабактарды,курстарды откорууго ,ийримдерди,клубдарды,илимий студияларды,спорттук жана башка бирик мелерди уюштурууга ,лекцияларга акы толоп беруугo каражат болууго укуктуу

8-статья

Социалдык жактан камсыз болуу укугу

Жергиликтуу башкаруу органдары жергиликтуу бюджеттин каражатынын эсебинен жаш адистерге турак-жай аянтын куту жана комуналдык тейлоо боюнча экспулатациялык чыгымдарды толоодо женилдиктерди жекече турак жай курулушуна процетсиз судаларды бере алат

9-статья

Эс алуу укугу

Мугалимдин эс алуу укугу окуу саатарын сарамжал пландаштыруу ,жумалык эс алуу беруу,о.э мыйзамдарда каралгандай жыл сайын толонуучу оргуулорго чыгаруу менен камсыз кылынат

10-статья

Саламаттык сактоо укугу

Мугалим саламаттыгын сактоого укуктуу булл КРнын мыйзамдарына ылайык санитардык-гигеналык эпидемияга каршы дарылоо прафилактикалык иш чараларды жургузуу менен ишке ашырылат

Мугалим КРнын окмоту белгилеген женилдик шартта санаторияларда,Эс алуу у йлорундо ,санаториялык курорттук дарылануугa,пансионаттарда жана турисстик базаларда эс алууга укуктуу

11-статья

Жер улуштору менен камсыз болу укугу

Айыл жеринде жашаган мугалимдер КРнын мыйзамдарына ылайык дыйкан жана фермер чарбаларынын мучолору менен бирдей эле жер улушторуно ,кыймылсыз мулкко жана башка мулкторго ээ болууга укуктуу. Райондук борборлордо ,шаарчаларда,районго тжана областка баш ийген шаарларда жашаган жана иштеген мугалимдерди турак уйду кезексиз куру жана дача участогун болуп беруу укугу берилет

Мугалимдин статусу жонундо

Кыргыз Республикасынын Мыйзамы

12-СТАТЬЯ

ЖОГОРКУ КЕСИПТИК ЖАНА ОРТО КЕСИПТИК БИЛИМ БЕРУУ ОКУУ ЖАЙЛАРЫНЫН ПЕДАГОГИКАЛЫК ФАКУЛЬТЕТЕТТЕРИНИН БУТУРУУЧУЛОРДУ ЧЫНЫГЫ АСКЕР КЫЗМАТЫНА ЧАКЫРУУНУ КИЙИНКИГЕ КАЛТЫРУУ УКУГУ.

Айыл жерлерине иштоого жиберилген жогорку кесиптик жана орто кесиптик билим беруу окуу жайларынын педагогикалык факультеттеринин бутуруучулоруно айыл жерлериндеги мектептердеги , мектепке чейинки жана мектептен тышкаркы билим беру мекемелеринде иштеген эмгекттик ишинин буткул мезгилинде чыныгы аскер кызматына чыкыруу кийинкиге калтырылат

13-статья

Сыйлануу укугу

Жаш муундарды окутууда жана тарбиялоодо жогорку натыйжаларга жетишкендиги учун мугалим билим беруунун борбордук мамалекеттик башкаруу органдары тарабынан« Кыргыз Республикасынан Мамалекеттик сыйлыктары жонундо» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик сыйлыктарына корсотулушу мумкун

14-статья

Мугалимдин ишинин айрым турлоруно чектоолор

Мугалимге :

-Мектепте динний ,атеисттик угут иштерин жургузууго ;

-Мектепте саясий топторду ,партияларды уюштурууга ;

-шовинисттик,улутчул,милитаристтик идиологияларды жайылтууга;

-окуучулрды иш таштоо кыймылына жана саясий акцияларга тартууга ;

-окуучуларга зордук-зомбулук кылууга тыюу салынат.

III глава

Мугалимдин милдеттери жана жоопкерчилиги

15-статья. Мугалимдин милдеттери

Мугалим :

_окутууну жогорку кесиптик денгээлде жургузууго ,окуучулардын окуу программасы мамалекеттик билим беру стандарттарынын денгээлинен кемитпей оздоштуруусун камсыз кылууга ;

-окуу –тарбия ишин ата-энеге.улууларга .Кыргызстандын маданий- тарыхый байлыктарына ,анын мамлеккеттик тузулушуно урмат корсотуу духунда жургузууго ,айлана чойрого сарамжал мамилени тарбиялоого ;

-жалпы адамзатка таандык моралдык принциптерге : ак ниеттуулукко ,эмгекти суйууго ,гуманизимге,потриотизмге,чындыкка,адилеттике жана башка каситтерге урмат корсотууну бекемдоого;

-озун педагогдук билимин жана устаттыгын тынымсыз оркундотууго ;
-окуучулардын ар намысын кадыр баркын урматтоого ;
-окуучуларды оз ара тушунушуу ,тынчтык,элдердин ортосундагы ынтымак рухунда ан-сезимдуу турмушка даярдоого ;
-окуучулардын жекече чыгармачылык жондомун онуктурууго комок корсотууго милдеттуу.

16-статья , Мугалимдин администрациялык, жарандык –укуктук жана жазыктык жоопкерчилиги.

Мугалим укук тартибин бузгандыгы учун Кыргыз Республикасынын Мыйзамдарына ылайык жоопкерчилик тартатат.

4-глава

Мугалимди даярдоо , кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу

17-статья. Педагогикалык кадырлады даярдоого

Кыргыз Республикасында мугалим кадырларын кесиптик жагынан ар кыл типтеги ,ар кандай турдогу жана менчиктин ар кандай формасындагы кесиптик педагогикалык орто жана жогорку окуу жайлары даярдайт.

Кесиптик педагогикалык окуу жайы инсандын,мамлеккеттин жана коомдун алдында оз иши учун жоопкерчилик тартатат .Кесиптик педагогикалык окуу жайдын ишинин анаын уставында каралган максаттарга ылайык келерине контролдукту оз компитентциясынын чегинде педагогикалык окуу жайдын уюштуруучусу (окутуучулар)жана билим беруу ишин жургузууго лицензия берген билим берууну мамлекеттик башкаруунун борбордук органы ишке ашырат.

Мамлекеттик кесиптик педагогикалык окуу жайларга педагогикалык адистер боюнча студенттерди кабыл алуу Республикалык бюджеттин каражатынын эсебинен мамлекеттик заказдын чегинде адистерди даярдоого кабыл алуу планы боюнча сынактык негизде жургузулот.

18-статья . Мугалим кадырларынын квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо

Мамлкет мамлекеттик баардык типтеги мектептердин мектепке чейинки жана мектептен тышкаркы мекемелердин мугалимдеринин квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо учун шарттады тузуунун кепилдигин алат .

Мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу юридикалык жактар тарабынан Кыргыз билим беру институту ,мугалимдердин билимин оркндотуунун областтык институттары ,жогорку окуу жайлары жана илимий уюмдар же мекемелер менен келишимдер боюнча юридикалык жактарды каражаттарынын эсебинен жузого ашырылат.

Мугалимдердин жана илимий педагогикалык кадрлардын квалификациясынын жогорулатуунун мыйзамдарды жонго салынбаган тартиби, турлолру жана формалары Кыргыз Республикасы окмоту тарабынан белгиленет.

5 Глава КОРТУТУНДУ ЖОБОЛОР

19 Статья

Ушул мыйзамды жузого ашырууну камсыз кылуу боюнча мамлекеттик органдардын жергиликтуу оз алдынча башкаруу органдарынын иш каналарадын мекемелердин уюмдардын жана кызмат адамдарынын милдети жана жоопкерчилиги

Мамлекеттик органдар, жергиликтуу оз алдынча башкаруу органдары, иш каналар жана алардын бирикмелери, мекемелер, уюмдар кызмат адамдары билим беруунун мамлекеттик башкаруу органдарынын оздорунун ыйгарым укуктарынын жана милдеттерин чегинде ушул мыйзамды жузого ашырууну камсыз кылат. Мугалимдердин укуктарын жузого ашыруу боюнча милдеттерин аткарбаган же чала аткарган кызмат адамдары жана башкалар Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчилик тартат.

Администрациялык башкаруу жагынан кызматтык милдеттерин аткарууда корсотулгон органдардын жана кызмат адамдарынын мыйзамсыз аракеттери менен мугалимдерге келтирилген зыяндык орду Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык толук коломдо толтурулат.

20 Статья

Ушул мыйзамдын кучуно кириши

Ушул мыйзам 2001-жылдын 1-январынан тартып кучуно кирет

Кыргыз Республикасынын Окмоту озунун ченемдик укуктук актыларын ушул мыйзамга ылайык келтирсин.

Кыргыз Республикасынын перзиденти А.Акаев Бишкек шаары Окмот уйу 2001-жылдын 14-январы

Мугалимдин статусу жонундо Кыргыз Республикасынын мыйзамына КОММЕНТАРИЙ

Кабыл алынган мыйзам мугалимдин иши менен байланышкан мамилелерди жонго салуу учун укуктук негиз тузот жана алардын абалын жана социалдык жактан корголушун жакшыртуунун камсыз кылган шарт тузууго багытталган.

Бул мыйзам менен мугалимдин статусу аныкталат. Кыргыз Республикасынын жарандарынын андай статус алууга болгон талаптары белгиленент.

Бул мыйзамды иштеп чыгуу жашоо турмуштун озунон жана Кыргыз Республикасынын осуп келаткан муундарын окутуу жана тарбиялоо учун билим беру системасынын зор маанисинен улам Кыргызстандын уландары менен кыздарынын калыптанышында педагоктор баа жеткис салымын эске алуу менен иштелип чыккан, ал эми анны кабыл алуу мугалимдердин абалын андан ары жакшыртуу ишиндеги жаны ырааттуу кадам болуп калды.

Азыркы учурда кыргыз Республикасында мектептердин 72 минден ашык мугалими оздорунун билимин жана турмуштук бай тажрыйбасын биринчи класстан 11 класска чейинки 1 миллиондон ашык окуучуларга берип жатат. «Мугалимдин статусу жонундогу» мыйзамды кабыл алуу жаштарды окутууда жана тарбиялоодо маданий жана адептик жактан остуруудо мугалимдердин баа жеткис салымын тааныгандфык болуп саналат. Анын нормасы педагогтордун кесиптик чеберчилигимн андан ары онуктурууго мугалимдердин ишин оркундотууго жана мугалимдердин статусун жогорулатууга созсуз комоктошот.

Мыйзамдын жоболору менен республикада окутуунун жана тарбиялоонун принциптеринин биримдигине жетишууго багытталган педагогикалык иштин жаны принциптери мугалимдердин жалпы жактагандыгын,окуучулардын Мекенин суйууго ,жарандык бийик сезимде болууга,элднрдин ортосундагы достукка,педагогикалык иштин уюштуруучулук ыкмаларын жана формаларын эркин тандап алууга тарбиялоодо турат .

Мыйзамда окуу программасын билим беруунун мамлекеттик стандарттарын сактоо менен окутуунун формаларын жана методдорун эркин тандап алууга,алардын наватордук ыкмаларды жана жолдорду тузуп жана пайдалануунун кошуп алганда мугалимдердин укуктары озунчо глава менен берилген,алардын квалификациясын жогорулатуу мумкунчулугу кеминде 5жылда бир жолу жургузулуп мугалимдердин мектептерди башкаруугакатышуусу айкын аныкталган.

Мугалимдердин укуктары менен катары эле алардын милдеттери жана жогорку кесиптик чеберчиликте тарбиялоо жоопкерчилиги:педагогикалык билимин жана чеберчилигин оркундотуу окуучуларды улууларды жана Кыргызстандын маданий-тарыхый байлыктарын,анын мамлекеттик тузулушун урматтоого даярдоо,жалпы адамзаттык адептик принциптерди сактоого окуучуларды абийриин жана ар намысын урматоого даярдоо тыгыз байланышкан.

Мыйзамда мугалимдердин ар намысын жана абийрин коргоону камсыз кылууга багытталган жоболор атайын нормалар менен берилген,алардын арасында мугалимдерди алардын кесиптик иши менен байланышпаган иштерге тартуунун жол берилгистиги белгиленген, ата-энелердин мугалимдердин кесиптик милдеттерине негизсиз кийлигишуулоруно чек коюлган.

Мамлекет мугалимдердин жаш муундарга кошкон зор салымын эске алуу менен «Мугалимдин статусу жонундогу »Мыйзамдын жоболору менен класска жетекчилик кылгандыгы учун мугалимдин эмгек акысына кошумча акынын айыл жеринде жана чек ара райондорунда иштеген жаш педагогдорго усток акынын олчомун андан ары жогорулатуу каралган ,муну менен катар эле башка да бир катар женилдиктер жана кошумча акылар белгиленген.

Мыйзамдын озунчо статьялары менен мугалимдердин социалдык жактан камсыз болуу аскердик анык кызматка чакыруудан кийинкиге калтыруу укутары берилген .

Мыйзамдын атайын главасы менен педагог кадырларды даярдоо квалификациясын жогорулатуу маселеси белгиленген,мында мамлекет мугалим кадрларын даярдаган кесиптик жайлардын ишине контролдукту камсыз кылат мамлекеткеттк мектептер мектепке чейинки жана мектептен тышкаркы мекемелер учун мугалимдерди кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу маселеси белгиленген, мында мамлекет мугалим кадрларын даярдаган кесиптик окуу жайлардын ишине контролдукту камсыз кылат, мамлекеттик мектептер мектепке чейинки жана мектептен тышкаркы мекемелер учун мугалимдлерди кайра даярдоо жана квалификациясын жогоруталуу учун шарт тузууну гарантиялайт.

Мугалимдин статусу жонундо мыйзам 2001-жылдын 1-январынан баштап кучуно кирди . Бул мыйзам билим беру системасында мугалим кадрларынын ишин калыптандыруу жана оркундотуу маселесин он жагынан чечууго комоктошуп Кыргыз Республикасында буткул билим беру системасын андан ары чындамакчы